

תהלתו בקהל הסוּדִים

דברי תורה, סיפורים ומשלים מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תמו"ז

ויצבור יוסף בר וכו' עד כי חדל לספור כי אין מספר אמרו חז"ל בב"מ מב. אין הברכה שורה בדבר המדוד והמנוני. והנה מצינו שבכל מקום שה"י יוסף - נתברך המקום בגללו, בבית פוטיפר ובבית הסהר. וא"כ כאן כשאסף את התבואה היה ראוי שישורה הברכה במה שאסף, אולם כל זמן שהיה מספר בכמות התבואה לא היה יכול לשרות בו הברכה כי היה מדוד ומנוני ורק אחר שחדל לספור התבואה אז החל לשרות בו ברכת ה', וזה: 'עד כי חדל לספור' ואז נעשה כ"כ הרבה עד 'כי אין מספר'.

ובזה מיושב קושיית העולם שמקשים, הרי ליום הראשון מצאו שמן מספיק להדלקה, אלא משמע שמדודו השמן שמצאו וכמ"ש שלא היה בו להדליק אלא ליום אחד ואע"פ שאין הברכה חל בדבר המדוד אעפ"כ חל הברכה בו והספיק לשמונה ימים. (אמרות טהורות)

והם לא הכירוהו ויתנבר אליהם יש שואלים מדוע לא הודיעם יוסף בפעם הראשונה שהוא אחיהם. וי"ל כי כשהמנוצח יודע ומכיר את המנוצח אז יש לו צער וחלישות הדעת שהוא נוצח, והרי אחיו מכרו אותו כדי שלא יצטרכו להשתחוות לו כפי שחלם והנה כאן השתחוו לו אפים ארצה ונתקיים החלום לכן לא גילה להם שלא לצערם, ואע"פ שאח"כ גילה להם אבל לא היה אז בשעת מעשה ואינו כואב כל כך. ומכאן אנו רואים צדקת יוסף שחם על אחיו שלא יגרום להם עגמת נפש. (אמרות טהורות)

ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף אמר השר שלו מבעלזא ז"ע, דלימוד טור בית יוסף מסוגל ליראת שמים. ונרמז כאן בפסוק, 'ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף'. שעי"י לימוד 'בית יוסף' מתעורר באדם מדת היראה, וכן נהגו בבעלזא לימוד טור בית יוסף קודם התפילה. ומובא בשם הר"ח ק"ר אייזיק מזידיטשוב ז"ע שאמר שכל היראת שמים שלו קיבל מלימוד טור ב"י.

והיה עובדא שבא הר"ח ק"ר זושא ז"ע אל המאור עינים ז"ע, ואמר לבנו הק' רבי משה ז"ע שבא אליו הבי"י בלילה ואמר לו שמי שילמוד באותו שנה כל הספר 'בית יוסף' יזכה לגילוי אליהו, והרה"ק ר' משה ז"ע לקח על עצמו ולמד כל השנה הארבעה טורים עם הבי"י ואח"כ זכה לגילוי אליהו. (אמרות טהורות)

ויקה מהם את שמעון יש להבין מדוע היה צריך לתפוס אחד מאחיו אצלו, והרי בלית ברירה ייאלצו לבא לבקש אוכל כשיגמר להם המלאי. וי"ל, שהוא חשש שמה יביאו אחיו אחד מן השוק ויאמרו שהוא

בנימין, לכן השאיר אצלו את שמעון שכאשר יבואו אליו ויאמרו שהביאו את בנימין, הוא יקרא לשמעון וישאל אותו אם מכיר את מי שהם הביאו ובוזו יוכל לדעת אם זה באמת בנימין ולא אחד מן השוק. (הגאון ר' שלמה מוילנא בשם אביו)

אנכי אערבנו מידי תבקשנו יש להבין, מדוע יעקב חשש לשלוח את בנימין פן יקראנו אסון בדרך ויהודה אינו פוחד מזה כלל ולוקח ערבות עליו. אבל הענין פשוט, כי יעקב היה סבור שיוסף נטרף בדרך וא"כ הוכח שהשמן מקטרג בשעת הסכנה, אבל יהודה הרי ידע את האמת שיוסף לא נטרף רק נמכר וא"כ לא היה שום אסון בדרך ולכן קיבל עליו ערבות על בנימין.

ויחפש בגדול החל ובקטן כילה ובגמרא פסחים ז': לומדים שבדיקת חמוץ ע"י נר בגזירה שוה: מציאה ממוציאה, ומציאה מחיפוש, שנאמר: ויחפש בגדול וכו'. ויש להקשות, מדוע לא לומדים מפ' ויצא כאשר לבן רדף אחרי יעקב ג"כ כתוב: ויחפש ולא מצא את התרפים, ולמה המתין הגמרא עד פרשת מקץ. ויש ליישב, דהנה כתב הרמ"א או"ח תל"ב: ונוהגים להניח פתיתי חמוץ במקום שימצאם הבודק כדי שלא יהיה ברכתו לבטלה. ותמוה האחרונים, איך קוראים לזה 'חיפוש ומציאה' כאשר המחפש עצמו הוא המטמין את הפתיתים שמוצא. אבל בזה מיושב מדוע לומדים זאת מחיפוש כאן, כי הרי יוסף הוא שאמר להמטמין את הגביע באיזה שק יטמינו, והוא אשר רדף אחריהם וחיפש בכליהם והרי ידע איפה הניח הגביע, ובכל זאת קראו התורה 'ויחפש וימצא' הגביע. א"כ אנו רואים ששפיר נקרא חיפוש ומציאה גם כאשר המוצא הוא המטמין. משא"כ בפ' ויצא, רחל היתה המטמין ולכן היה המחפש לכן אי אפשר ללמוד משם. (מפיו של הגאון מטשעבין ששמע משעני ישיש מעיר קרקא)

ועוד, כי העדיפו ללמוד ממקום שחיפש ומצא מאשר ללמוד ממקום שחיפש ולא מצא. **אשר ימצא את עבדיך ומת וגם אנהנו נהיה לאדוני לעבדים** יש להבין המשך הפסוק מה שאמר האיש גם עתה כדבריהם כן הוא אשר ימצא אתו יהי לי עבד ואתם תהיו נקיים. וקשה הרי הוא סותר עצמו שאומר ועתה כדבריהם כן הוא אשר נמצא אתו יהי לי עבד ואתם תהיו נקיים והם לא אמרו כך וגם קשה מה שייך לשון 'ועתה'. וי"ל, שמנהג העולם שכאשר נתפש חבורה שביד אחד מהם הגניבה אז כולם נשלחים למעצר עד שיבורר אם היו שותפים לפשע, ואם לא

- אזי הם משוחררים והיחיד נאסר. וכן אמר האיש, 'ועתה' - שאין אנו יודעים מי לקח את הגביע - כולכם נתפשים מחמת הספק, אולם לאחר שאמצע הגביע ואחזירו לאדוני הרי הוא נחש ינחש וידע מי הגנב ומי הנקי ואז אתם תהיו נקיים ורק הגנב יבא על עונשו.

(שו"ת זית רענן ח"ב)

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים הקשו הקדמונים שהפסוק מספר שפרעה נתן לו שם חדש וממשיך ויצא יוסף, השם שנקרא עד היום. ותירץ החת"ס ז"ל ע שאע"פ שפרעה שינה שמו מ"מ הוא עצמו לא הסכים לשינוי זה ונשאר בשם הראשון, ויש להבין מדוע התנגד יוסף לשם זה הרי אין כאן שם ע"ז אלא רמז שפתר חלום פרעה, ויש לומר שיוסף חשש משם זה המורה שהוא יודע לפרש תעלומות ולפענח צפונות והוא כמכריז ומפרסם לכל עובר ושב שבידו לפרש סתומות ומתוך כך יבוא לידי תקלה גדולה שכל גוי וערל שיאבד לו סוסו או דבר מה מרכושו יבא אל יוסף שיפענח לו היכן נמצא אבידתו ויצא לו מזה בטול תורה הרבה מאוד והבלי הגויים יבלבלו את מוחו הקדוש, דברים שאין לצדיק בהם חפץ כלל, על כן לא רצה לקבל שם זה שנתן לו פרעה וגם בפי העם נשאר השם יוסף. (שבט הלוי)

ויפרעה חולם והנה עומד על היאור הנה כשסיפר פרעה חלומו ליוסף התבייש לומר שחלם שהוא עומד על היאור, כי מי יכול לעמוד על מים ולא ליפול בתוכו, לכן שינה ואמר ליוסף, הנני עומד על שפת היאור דהיינו על החול, ואז ראה פרעה שליוסף יש רוח הקודש, כי יוסף אמר לו אתה חלמת שאתה עומד על היאור ומדוע אתה אומר לי שעמדת על שפת היאור, ולכן סמך על דברי יוסף והאמין לו ועשה כל מה שאמר יוסף, ומינה אותו על כל ארץ מצרים, כי לא נמצא איש אשר רוח אלוקים בו, וזהו כוונת המדרש שמביא פה הפסוק 'עדות ביהוסף שמו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע', איזה עדות וראיה גרמה לזה ששמו את יוסף על ארץ מצרים 'שפת לא ידעתי אשמע' כי אמר לפרעה 'שפת' מה שאתה אומר שפת לא ידעתי אשמע.

(חסדי אבות)

בגדול החל ובקטן כלה מובא במדרש בגדול החל זה שמעון ובקטן כלה זה בנימין, ותמוה הדבר הרי ראובן היה הגדול, ולמה לא התחיל בו, ויש לתרץ דהנה האחים אמרו ליוסף קל והומר, ומה הכסף שמצאנו בשקים שלנו החזרנו, אז

בוודאי שלא לקחנו את הגביע שלך, וזה קל וחומר הגיוני ביותר, ולכן נראה שהם לא לקחו את הגביע, אבל שמעון הרי לא הלך אתם חזרה לארץ ישראל, כי היה במעצר במצרים, ובנימין לא הלך כלל בפעם הראשונה, ועל כן לא יכלו שמעון ובנימין לומר קל וחומר זה, ולכן חיפשו בשקים שלהם כי הם לא החזירו ליוסף שום כסף, ולא שייך אצלם הק"ו כנ"ל.

(מהר"ל דסקין)
ויאמר ראובן הלא אמרתי לכם אל תחטאו בילד ולא שמעתם

וקשה הרי האחים כבר הודו ואמרו אבל אשמים אנחנו על אחינו ומה בא ראובן להוסיף עכשיו. ונראה דהנהגה חז"ל דרשו בכתובות קא מהפסוק 'כבד את אביך, את' - לרבות אחיך הגדול. וע"ז בא ראובן להוסיף, שמלבד שהתוודו על עיקר חטא המכירה חייבין להתוודות ולהתחרט על שלא שמעו בקולו שהוא היה אחיהם הגדול וחייבין לכבדו, לכן רצה שיהיה תשובתם שלימה לכן אמר להם הלא אמרתי לכם וכי ולא שמעתם בקולי.

(בעל ה'שפע חיים' ז"ע)
ויאמר אליהם יעקב יוסף איננו ושמעון איננו וכי עלי היה כלנה

יש להבין מה רצה בזה שאמר עלי היה כלנה, ודאי על האב הוא הצער של כל בניו. וי"ל שכאשר יעקב נכנס לקבל הברכות חיש שאביו ירגיש בדבר ויקלל אותו, ואז אמרה לו רבקה, 'עלי קללתך בני, ומדוע לא אמרה לו בפשטות אביך לא יקלל, והתשובה היא שאמרה לו שקיבלה ברוח הקודש שרק ג' צרות יעלו על יעקב שהם ר"ת 'עלי עישו ליבן יוסף, ויותר לא יבואו עלי ולכן עכשיו שרוצים לקחת את בנימין ויהיה לו צרה נוספת אמר הלא אימי אמרה לי ברוח קדשה שיבואו עלי רק ג' צרות ולא יותר ואיך אתם רוצים להוסיף לי עוד צרה, ובאמת נתברר אח"כ שלא גרמו כלום כי צרת שמעון ובנימין היה רק לזמן מועט.

(קול אליהו)

ויאמר אליהם כספכם בא אלי
יש להבין, איך אמר יוסף שכספכם בא אליו שפירושו שהכסף שלהם נמצא אצלו הרי הוא החזיר להם כספם. וי"ל דהנה יוסף ליקט את כל הכסף מיד המצרים ושאר אומות העולם ונתן אותם באוצר של המלך וכוונתו כדי שיהיה לישראל בשעה שיצאו ממצרים. וזה שאמר יוסף לשבטים שכל הכסף הוא שלהם ולכן בא אליו לפקדון עד אשר יצאו ממצרים, כמ"ש: 'וינצלו את מצרים', וכוונתו 'כספכם' מה שבא אלי מכל העולם - זה כספכם בא אלי לצרככם ושלכם הוא, ולכן אין לי צורך לקחת מכם את הכסף שלכם ופיו לא הוציא שקר ח"ו.

(נעים אלימלך ז"ע)

וישתו וישכרו עמו
ויש לתמוה איך יכלו לשתות עמו אחר שקיבלו עליהם שלא ישתו יין עד שימצאו את יוסף וי"ל כאשר ישבו לאכול עמו היה מכה בגביע וקורא להם לפי סדר תולדתם וכן לבנימין אמר שאין לו אם וגם לו אין אם והתחילו לחשוב אולי זה יוסף אחיהם או שמא אחד מאנשיו יודע כישוף ולכן גילה לו סדר תולדתם לכן החליטו לשתות וגם הוא ישתה אתם וישתכרו ואז אם נכנס יין יצא סוד ויוכלו להוציא ממנו אם הוא יוסף

באמת אבל הוא הצליח לכבוש את רוחו ולא גילה להם את האמת בשעת שאכל עמהם.

(מוה"ר אביש מפרנספורט ז"ע)

ויהי מקץ
אמרו חז"ל 'יהיה לשון צער', ומהו כאן הצער. הנה הגיירה היה ועבדום וענה אותם ד' מאות שנה, ובני יצאו אחר מאתים ועשר שנים כי לא

ותשעים שנה שירד מהשנים שנגזר עליהם גרם לצער רב בשאר הגלויות בזמן הזה.

(פניני יחזקאל)

יהיו שני הרעב
מהיכן ידע יוסף בבטחון גדול שיהיו שני הרעב אולי הקב"ה יחזור בו וכידוע שכתב הרמב"ם זצ"ל בהל' יסודי התורה שכאשר הקב"ה מבטיח

נס חנוכה

היה זה ליל חורפי סוער, כאשר הצדיק רבי ברוך ממזיבוב' הדליק את הנר הראשון בחנוכה. חסידיו התגודדו סביבו והביטו בהתפעלות בשלהבת הקטנה, והאזינו בהתלהבות לברכות שביקר רבי ברוך.

אולם, אך סיים הרבי את אמירת "הנרות הללו", החלה השלהבת הקטנה לרקד בעצבנות גדלה מרגע לרגע ולפתע נעלמה, כאילו נלקחה על ידי כוח עליון. תלמידיו וחסידיו של רבי ברוך הוכו בתדהמה. הם הביטו על רבם וציפו לראות כיצד יגיב הרבי לנוכח תופעה מוזרה זו. אך הרבי עמד ללא ניע, שקוע בהרהורים, כאילו חיפש אף הוא את הסיבה לתופעה. כשהשמש ביקש לשוב ולהדליק את הנר רמז לו רבי ברוך שלא לעשות כן.

לאחר כמה דקות של המתנה מתוחה אורו פניו של רבי ברוך. הוא החל לזמזם את הפזמון "מעוז צור" וחסידיו הצטרפו אליו ופצחו בשירה אדירה. "הבה נשב ליד השלחן ונחוג את חג החנוכה כמו שצריך" - אמר רבי ברוך לחסידיו - "נר החנוכה ישוב אלינו, אחרי שסיים שליחות חשובה, שהוטלה עליו על ידי בורא עולם".

אמונתם של חסידיו היתה איתנה והם לא הרהרו לרגע אחר דבריו הקדושים. הם הסבו אל השולחן הארוך כדי להשתתף במסיבת חנוכה בחברת רבם, תוך צפייה מתוחה שיוודע להם מה היתה הסיבה להיעלמו של נר החנוכה. רבי ברוך ביקשם להתאזר בסבלנות כאשר עוד באותו לילה יודע להם הסוד וישמעו את הסיפור המלא.

כך שרו החסידים שירי חנוכה עליזים, האזינו לחידושי התורה העמוקים שהשמיע רבם והגו את ליל חנוכה הראשון בשמחה והתלהבות, כפי שהיו נחוגים כל המועדים בחצרו של רבי ברוך.

היה זה שעת חצות כאשר אחד החסידים שישב בקירבת החלון, קרא לפתע: "רבי, רבי, נר החנוכה חזר!" כל הנוכחים הרבים קמו על רגליהם והביטו בפליאה באור הקטנטן שריצד שוב במקומו, ממנו נעלם לפני כן. הנר האיר שוב באור יקר, כאילו נשא את בשורת חג החנוכה מסוף העולם ועד סופו. רבי ברוך אמר לחסידים הנרגשים לחכות עוד כמה דקות ומיד יודע להם מה בדיוק קרה לנר החנוכה, מדוע הוא נעלם וכיצד לפתע שב.

תום רגעים ספורים נשמע רעש גובר והולך של עגלה רתומה לסוס עד שהעגלה נעצרה ליד ביתו

מעשה

של רבי ברוך. עד מהרה נפתחה הדלת ואחד החסידים הקרובים והמסורים ביותר של רבי ברוך, שהתגורר בעיירה קטנה למרגלות ההרים, נכנס אל בית-המדרש.

בגדיו של האיש היו פרועים ועל פניו היתה הבעת אימים, כאילו עבר חוויה קשה ביותר. בניגוד בולט למראהו החיצוני הקודר, זהרו עיניו של האיש והוא כולו אמר אושר ושלווה רוחנית כאשר התכופף, כדי לנשק את ידו המושטת של רבי ברוך.

הרבי לחץ את ידי האורח בברכת "שלום עליכם" וביקש ממנו להתפלל ערבית ולהצטרף אל השולחן לאחר שידליק נר ראשון של חנוכה.

כך אכן עשה החסיד, ולכסוף התיישב ליד השולחן ופתח בסיפורו, כשכל החסידים מטים אוזן:

"לפני ימים אחדים פתחתי במסע כדי להגיע לכאן ולבלות את חג החנוכה במחיצתו של רבינו" פתח החסיד ואמר. "לפי החשבון הייתי צריך להגיע לכאן יום אחד לפני נר ראשון של חנוכה. הייתי מאושר לעצם המחשבה שעוד מעט אהיה כאן וציפייה זו מילאה את לבי חום והתרגשות, עד שלא הרגשתי את הקור העז, את הגשם המזרזף ואת הרוח הסוערת.

כנראה שהייתי צריך להתאכסן בפונדק דרכים, לפחות ללינת לילה, ולחכות שמוג האוויר ישתפר קמעה. אולם הייתי חסר-סבלנות וכבר רציתי להיות פה בכל מחיר. חשבתי שאם אמשך לנסוע ללא הרף, גם בשעות הלילה, אוכל להגיע לכאן יום אחד לפני הזמן המשוער מראש. החלטתי ליטול סיכון ולהמשיך במסע גם בלילה, כדי להקדים ולהגיע לכאן."

"זו הייתה טעות גדולה" שיסע רבי ברוך את דברי החסיד. "אסור להסתכן בצורה כזו."

"אכן, רבי, עד מהרה נאלצתי להודות בעצמי בטעות החמורה שטעיתי. כאשר עברתי קטע ביער, שהיה חשוך ועבות במיוחד, שמעתי לפתע איוושה מוזרה ולפני שידעתי מה מתרחש, תפסו אותי ידיים שריריות, הפילו אותי מהעגלה וערכו חיפוש מדוקדק בחפציי.

"מיד התברר לי כי נפלתי קרבן לכנופיה של שודדי-דרכים, שחשבו שאני סוחר עשיר במסע עסקים דחוף, הנושא בכיסו סכום כסף ענק... "**כשלא מצאו אצלי את האוצרות שקיוו למצוא, דחפו והיכו אותי ולבסוף החליטו לקחת אותי אל ראש הכנופיה שלהם, שיצליח - כך הם קיוו -**

לטובה אינו חוזר בו אבל לרעה חוזר הרבה פעמים כאשר האדם שב בתשובה וכדומה אבל כאן השני רעב היה ברכה לטובה כי כל העולם הביאו את הכסף למצרים ואח"כ יצאו בני משם וינצלו את מצרים, ואם כך אין הקב"ה חוזר בו כי היה טובה גדולה לבני ישראל. **(משך חכמה)**

יכלו להתמהמה במצרים אפילו רגע אחד כי היו נשקעים ח"ו ב-נ' שערי טומאה, ויתר השנים שחסרו, עליהם להשלים בשאר הגלויות, אבל אם לא היו מגיעים לנ' שערי טומאה והיו יכולים להשאר שם עד ד' מאות שנה לא היו גלות אחרי כן. וזהו ויהי לשון צער, כי מ-קץ גמטריא מאה

אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף
במציאות החיים נוכחתי לדעת כי חתנים וב"ב רבים בתחילת בנין חייהם שואפים ומקבלים על עצמם שכל ימיהם יעסוק הבעל בתורה ותהי תורתו אומנתו, אולם אח"כ כאשר מגיע איזה קושי בפרנסה, אז תיכף עוזב לימודו ככולל ויוצא לעבוד למחייתו, ע"כ כבר בקטנותו

אויף שבת

להוציא ממנו את "סודותי" והעיקר, את רכוש המוחבא.

"שני שוודדים מזויינים התיישבו לידי בעגלה ואילו שלישי נטל לידי את המושכות. הם נסעו זמן רב ובסופו של דבר נעצרה העגלה במקום כלשהו, שהיה מוסתר בסבך העצים וכפי הנראה שימש מקום מיסתור עבור הכנופיה.

"הורידו אותי מהעגלה והביאו אותי בפני ראש הבריונים, פרא-אדם אכזרי, שחקר אותי על אודות העסק הדחוף, שבגללו העזתי לעבור את היער העבות, לבדי באישון לילה. בעיקר עניין אותו, כמובן, לדעת, היכן אני מחזיק את כספי... שוב ושוב ניסיתי לשכנע אותו כי אני אומר את האמת ורק את האמת, אולם הכל היה לשווא. ה' היה בעזרי וכך הצלחתי להחזיק מעמד בעינויים הקשים שהיו מנת חלקי בשעות הבאות. גבי היה זב דם מהמכות שספגתי, כאשר השוודדים כלאו אותי בתוך מרתף לאחר שלא סיפקתי את סקרנותם ולא יכולתי לתת להם תשובה אחרת מזו שנחתי כבר קודם לכן. איכשהו הרגשתי כי זהו העונש המגיע לי על הצעד הפזיז שעשיתי.

"שהייתי באותו מרתף במשך כל הלילה וכן ביום לאחר-מכן. השמש כבר עמדה לשקוע, כאשר ראש הבריונים נכנס והעיר אותנו בגסות. שוב הוא ניסה לחקור אותי ושוב הסברתי לו את אשר אמרתי אינספור פעמים קודם לכן. ניסיתי לתאר באוזניו את התענוג הרוחני הגדול שנופל בחלקן של מי שעושה את החג במחיצת רבו וכן את קשר האמונה והאימון ההדדי, הקושר אותנו, חסידים, כחבורה אחת.

"כאשר סיימתי לדבר, ראיתי כי ראש השוודדים שקוע בהרהורים. לאחר דקות מספר הוא קם לפתע, הביט היישר לתוך עיני ואמר: "אנחנו נבדוק ונראה אם הסיפור שלך אכן נכון ואם אמנם יש לך אמונה בלתי מעוררת בה' וברבי שלך. הרי אתה יודע שהיער הזה שורץ סכנות מכל הסוגים. אפילו האנשים שלי פוחדים לעבור בו לבד ועושים את דרכם בו בקבוצות. יש כאן זאבים רעבים ושאר חיות טרף למיניהם. אנחנו נשחרר אותך, נחזיר לך כל מה שלקחנו ממך ותלך לדרך לחיים ולשלום. יש לך סיכויים שווים להיטרף על ידי חיות או ליפול לאחד הבורות ולמצוא את מותך שם. כמעט שאין לך סיכוי לצאת מכאן בחיים. האם אתה מוכן לנסות את מזלך?"

"נחרדתי למחשבה לעבור ביער לבדי, בהיותי מודע לכל הסכנות שראש השוודדים תיאר באוזני בצורה

ידי שקרים ומרמה שלא כדרך תורתנו הק' ורק אז תערב להם ההצלחה, יעזור ה' וזכות מדת הביטחון בדרך הנכון תעמוד לנו שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרענו ע"א. (שבט הלוי)

ובלעדיך לא ירים איש את ידו

אמרו חז"ל לפי חוקי המדינה היה יוסף צריך

כה מושלמת. אולם, חשבתי לעצמי כי ה' חנון ורחום ובוודאי ישמור את דרכי. היישרתי מבט אל עיניו של רב השוודדים ואמרתי לו כי בעזרת השם אני אעשה כפי מה שהוא אומר ומקווה לצאת מזה בשלום. שוב נעצו בי העיניים, כאילו ניסו לחזור למעמקי נפשי ולאחר מכן אמר לי השוודד: "אם תגיע בשלום לפרברי עירו של רבך, זרוק את הממחטה שלך לתוך התעלה שמאחורי תמרוך הדרך העומד שם. אנשי יהיו שם כדי למצוא ולהביא אלי את הממחטה. אם אכן יביאו אותה, זה יהיה לי האות שהצלחת לצאת מן היער בשלום. במקרה כזה אפרק את הכנופיה שלי ואחזור בתשובה."

"שמחה גדולה מצד אחד, על האפשרות לקדש שם שמים שנפלה בחלקי, ופחד גדול ממה שמצפה לי בשעות הקרובות - היו הרגשות שאפפו אותי כאשר עליתי על העגלה שהוחזרה לי ועזבתי את מקום מחבואם של השוודדים. הלילה היה חשוך ומכל הצדדים נשמעה יללת הזאבים שהריחו כנראה, כי טרף קל מחכה להם. הסוס שמושך בעגלתי עמד מלכת, הואיל ולא יכל לראות אף שביל ביער העבות. אולם לפתע פתאום נראתה לפני העגלה שלהבת קטנה, דקיקה, וככל שהיא התקדמה, הלך הסוס בעקבותיה וכך עברנו בהשקט וביטחה את קטעי היער הבלתי חדירים ביותר, כשהשלהבת צועדת לפנינו, כאילו היתה נר חנוכה שנשלח במיוחד על ידי ה' כדי להדריך אותי בשלום עד בואי אל הבית הזה. חיות רעות התגודדו סביבנו, מוכנות כל רגע להסתער על הסוס ועלי, אולם ברגע שהבחינו בשלהבת, נסוגו ונעלמו כלעומת שבאו. כאילו נפתח שביל במעבה היער ואני עברתי בו, כמו בני ישראל בשעתם שעברו בתוך הים ביבשה, עברתי כשאני אומר פרקי תהילים ומודה לה' על חסדיו שלא תמו.

"בך המשכתי בדרכי עד שהגעתי אל התמרוך שהזכיר ראש השוודדים ואשר סימן לי כי הגעתי אל היער שלך, רבי. שמתי את הממחטה שלי במקום שצויין על ידי השוודד ובכך אותתי לו כי קיימתי את חלקי בהסכם והגעתי בשלום למחוז חפצי. מי ייתן ויחזרו השוודדים למוטב, יפרו על עוונותיהם ויתמו חטאים מן הארץ!"

האיש סיים את סיפורו וכל העיניים הופנו שוב אל השלהבת הקטנה של נר החנוכה שעמדה לדעוך, לאחר שסיימה את תפקידה.

נקלט במוחו הע' לשונות מחמת עוצם קדושתו ומחשבותיו הק' של יוסף שלא סבל נשמתו את הלשונות הטמאים ופחד שיירד על ידיהם ממדרגותיו בעבודת ה' ולכן הוסיף לו גבריאל אות משמו של הקב"ה להתעלות ולהדבק עוד בקדושה ושוב אין לו מה לחשוש מסטרא שלא דקדושה כי לא יהיה בכוחו להורידו מקדושתו הנשגבה ואז למד בנקל ע' לשון. (שבט הלוי)

וקל שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש

אמרו חז"ל כאשר בני יעקב הלכו למצרים לא חששו גם אם יצטרכו להלחם ולהרוג שם והנה אחת מהשבועות שהשביע הקב"ה את בני ישראל ימרדו באומות כדאיתא בכתובות (קי"א) ג' שבועות השביע וכו' ובעינינו ראינו שהמרידה באומות היא הסיבה העיקרית להריגת בני וא"כ י"ל שע"ז ביקש יעקב אע"ה שימנעו מדרך של מרידה ח"ו ולכן התפלל: 'וקל שד-י יתן לכם רחמים', תקותי שתתנהגו ותדברו במידת הרחמים ולא באופן של מרידה וח"ו יכולים לבוא עי"ז תלאות וייסורים באחרית הימים.

(שבט הלוי)

ויגלח ויחלף שמלותיו

מי שישב י"ב שנה בבית הסהר ודאי זוהמתו נודפת אבל יוסף הצדיק לא היתה לו זוהמה כלל אדרבה היה לו ריח טוב כי אילו היה לו זוהמה היה צריך לרוחצו ולסוכו ולא כתיב, רק ויחלף שמלותיו. ובאמת מהיכן היה לו בגדים אחרים להחליף אלא רצה יוסף להראות גבורתו של הקב"ה ונפלאותיו שעושה עם חסידיו ועושי רצונו, מה עשה יוסף, החליף לבוש התחתון שלו ולבשו עליון ולא נתלכלכו ולא הסריחו מחמת זיעה אלא אדרבה קיבלו ריח טוב וראויים לבא לפני המלך ולכן כתיב ויחלף שמלותיו הוא בעצמו החליף בגדיו, וע"ז אמר שלמה וריח שלמותיך כריח לבנון.

(ש"ך עה"ת)

ויאמר פרעה הנמצא כזה

כאשר הרכיבו את יוסף במרכבת המשנה בא פוטיפר בטענה לפרעה מדוע המלכת את עבדי שקניתי בעשרים כסף, ענה יוסף לפוטיפר מדוע קניתי אותי הרי אני לא עבד, אני בן מלכים ולך ראה שבביתו של פרעה יש דמות שרה זקנתו וראה שאיקוניו שלי דומה לשרה ממש.

(מדרש אגדה פר' ויחי)

בגדי שש

במצרים הותר ללבוש בגדי שש רק שרים ונכבדים שנעשה ממשו וצבעונים הרבה והוא לבוש על כל הבגדים מלמעלה ואין זה שש המוזכר במלאכת המשכן.

(דבק טוב)

בגדי שש

בס' חסד לאברהם הביא: דע שיש סוד גדול בלבישת בגדי פשתן שכל הלבוש בגד פשתן לכן אין שולטים בו לא עין הרע ולא רוח רעה ולא כל מיני כישוף, ובתנאי שאין בו שום מין אחר אפילו חוט אחד בלבד, ופרעה ידע סוד זה והשתמש בו והתנאה שהוא אלוה והוכיח שאף כישוף לא ישלוט בו ויוסף ג"כ ידע ועשה עצמו כאילו לא ידע ולכן פרעה שם עליו רביד הזהב לבטל כוח זה ולכן כאשר יוסף בא לביתו הוריד מיד את רביד הזהב, ולכן הכהן גדול ביו"כ נכנס בבגדי פשתן לבן.

(חסד לאברהם)

לידע שבעים לשון בא גבריאל ולמדו, ולא הוה גמיר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד שנאמר: 'עדות ביהוסף וכו' שפת לא ידעתי אשמע', וצריך להבין מה ענין הוספת אות מהשם הקדוש כאשר לא השכיל לדעת להבין הע' לשון, ונראה לומר שהטעם שלא

צריך לנטוע בו אוצר של בטחון לחנוך ולהרגילו למדת ההסתפקות במועט כי בלא זה לא יוכלו להחזיק מעמד בכלכלת ביתם. גם יש להזהיר גדולים על קטנים כי אף בבא היום שיצטרכו לעבוד למחייתם יזהרו שאומנתם תהיה נקיה מכל רבב של איסור וחלילה לעשות פרנסה על

ויתן לו את אסנת

אחרי מעשה שכס ילדה דינה את אסנת ובקשו השבטים לשלחה מהעולם ועקב כתב לה על ציץ וחרט על הציץ "כל המתדבק בה מתדבק בזרע יעקב" וכתב ג"כ שם קדוש על הציץ והשליכה בחומת מצרים וירד מלאך מיכאל ולקח אותה לבית פוטיפר, כי לא היה להם זרע שהיו עקרים וכאשר נתמנה יוסף למלך מצרים ועבר בחוץ כל הנשים זרקו אליו תכשיטים כדי שייביט בהם ויוסף ח"ו לא פנה לראות וגם אסנת זרקה לו את הציץ שיעקב נתן לה ויוסף ראה זאת והרים אותה וראה שכתוב בו שהיא מזרע יעקב ויקח אותה לאשה וזה הראה לאביו כאשר פגש אתו וא"ל בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה.

(פרקי דר"א)

אמר ר' יוחנן בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין מיד כעס יהודה ושאל בקול גדול והלך קולו ד' אמות פרסה עד ששמע חושים בן דן וקפץ מארץ ישראל ובא ליהודה למצרים ושאלו שניהם ונבהלו המצרים ונשרו שיניהם של כולם ונתמוטטו שני עירות גדולות פיתום ורעמסס ולכן גזרו על בני לבנותם.

(מדרש רבא)

וירצהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלותיו יש לדקדק מדוע וירצהו לשון רבים, הרי יוגלה ויחלף כתוב לשון יחיד, ויש ליישב כי השליחים המצרים הרשעים לא רצו שיעלה לגדולה, לכן הירצהו מן הבור שיבוא כך מנוול בשערו ובבגדיו אל פרעה, שימאס בו פרעה מלגדל אותו, אבל יוסף הבין שפניו מועדות ללכת אל המלך, ואין כבוד להיראות כך למלכות, ולכן גילח שערו והחליף בגדיו, ולכן כתוב זאת בלשון יחיד.

ובכתבי האר"י ז"ל מובא שהמלאך שלימדו את השבעים לשון, הוא שגילח את יוסף, וברש"י הק' כתוב ויגלה מפני כבוד מלכות, ויש לשאול מדוע כתב רש"י זאת רק על הגילוח ולא על חילוף הבגדים, שבוודאי היה ג"כ מפני כבוד המלכות, ויש ליישב עפ"י דברי חז"ל שיוסף הצדיק יצא בראש השנה מבית הסוהר, ולכן קשה איך התגלה ביו"ט, הרי יוסף קיים כל התורה כולה, לכן כתב רש"י על הגילוח שזה חילול יו"ט שהותר לו רק מפני כבוד המלכות, אבל החלפת בגדיו אינו חילול יו"ט ולא היה צריך רש"י לפרש מפני כבוד המלכות, כי אין חידוש בדבר.

(מפרשים)

לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרוע מה רצה פרעה לומר באלו המילים, יש לפרש כי חיש פרעה שיוסף יאמר לו שכל החלומות שמראים לאדם בדרך כלל הם מה שחשב במשך היום, וא"כ יוסף לא יתייחס ברצינות לחלומותיו, ולכן אמר פרעה לא ראיתי כהנה אף פעם, ולכן לא חשבתי עליהם ביום, וצריך להתייחס עליהם ברצינות.

(פה קדוש)

את אשר האלוקים עושה הגיד לפרעה סיפר אחד מיקירי ירושלים: ביום כ"ו כסלו תשכ"א, הגיע הרה"ק בעל ה"שפע חיים" מצאנז זי"ע להשתתף בהלווייתו של הגה"ק רבי צבי פסח פראנק זי"ע ראב"ד ירושלים, ולאחר מכן זכו המתפללים בבית המדרש "היכל צבי" בבתי וורשא, לביקורו של הרבי בביהמ"ד שנחנך מספר חודשים לפני כן הרבי ערך שולחן "לחיים" בביהמ"ד והיכן שנפתח

החומש כדרכו בקודש, פתח ואמר דברי תורה. ויצא הפסוק הנ"ל: "את אשר האלוקים עושה הגיד לפרעה", והסביר על פי מה שפירש אביו הרה"ק מורדניק זי"ע, את התרגום על הכתוב "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" ואילן דיניא די תסדר קדמיהון", דהכוונה, - הדדינים והמשפטים יסדר וישים הקב"ה כלפי הגויים ואומות העולם ולא על ישראל ח"ו. וזהו הרמז כאן: "את אשר האלוקים עושה" אלוקים הוא מדת הדין כנודע, והיינו שאת מדת הדין - "הגיד" מלשון המשכה (כמו נגיד ונפיק), היינו שימשיך הקב"ה רק על פרעה ועל רשעי ישראל, ואילו על ישראל בני רחומי יגלו רחמי על מדותיו ויתנהג עמו במדת החסד ובמדת הרחמים.

וכן פירש האדמו"ר מבעלזא זי"ע ועל הטאים שאנו חייבים עליהם חטאת 'עליהם' הכוונה על הגויים יהיה חטאת וכן ההמשך.

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם

יש להבין מדוע נותן יוסף עצות לפרעה איך לנהל המדינה הרי לא ביקש ממנו אלא לפתור את חלומו, ותו לא, אלא נראה דהרי אמרו חז"ל בפסח נידונים על התבואה, ובראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, שדנים בו כל אדם מה יעשה עמו כל השנה, והבין יוסף שחלום שחולם מלך, זה עבור כל המדינה, ולא ענין פרטי, כמו שחשבו כל פותרי החלומות של פרעה, ולכן פתר יוסף שהכוונה על שובע ורזון, אך א"כ היה צריך לחלום זאת בפסח שאז נידונים על התבואה, ולמה חלם זאת בראש השנה כמ"ש בגמרא (ר"ה י:) וזהו שאמר לו יוסף 'ועתה' זה שחלמת חלום זה כעת, בראש השנה, כי אז דנים על האדם מי ימנה ולאיה תפקיד יתמנה, ולכן ירא פרעה איש חכם וכו' ויפקד פקידים ויקבצו את כל אוכל וכו'.

(אוהב ישראל)

ויאמר יוסף אל פרעה אשר האלוקים עושה הגיד לפרעה ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישתיהו על ארץ מצרים וצריך להבין וכי מינהו פרעה ליועץ, שיאמר לו עצות, הלא נתבקש רק לפתור החלום, ועוד מה זה שאמר 'את אשר אלוקים עושה' הרי עדיין לא עשה לא שובע ולא רעב, והיה צריך לומר אשר אלוקים יעשה, ויש לתרץ עפ"י הגמרא (ברכות נח:) ג' דברים מכריזי הקב"ה בעצמו: רעב, שובע, פרנס טוב, וזה אמר יוסף לפרעה, 'אשר אלוקים עושה' כל יום שמכריז בעצמו רעב ושובע, הגיד כבר לפרעה בחלום, וכיון שגילה והכריז על שתי הדברים, אז בוודאי יתקיים גם הדבר השלישי שה' מכריז, וזהו פרנס טוב, שידע לדאוג לפרנסת אנשי העיר, ולכן הציע לפרעה שימנה איש נבון וחכם

ותתנו יציאים זמירות

בלב מלא שמחה וצהלה, ברכותינו הלבביות על ראש תעלה, נשגור בזה ברכת מזל טוב לבבית וחמה קדם המחנך הותיק והגדול מורה דרך השם לילדי תשב"ר, המסור בלו"ג בחינוך ילדי ישראל לתורה ויר"ש ה"ה המחנך הנכבד והנעלה

הרב שמעון קויט שליט"א

לרגל השמחה הרשומה במעונו בנישואי בתו הכלה המהוללה תחי' עם החתן החשוב נתן קאפ הי"ו, כחשובי בוגרי הת"ת נישא לבניו אל אבינו שבשמים, ויתן לך אלוקים בכפל בכפליים, תענוג ונחת דקדושה במלא חפניים, והבית בהבנתו יהיה קדש לד' בדרך התורה והחסידות, ותזכו לרב טוב, אושר ועושר והרחבת הדעת יהיה מנת חלקכם, ואך ששון ושמחה ישמעו במעונכם לעולם. השמחים בשמחתכם

ה'תש"א פ"א א"ח ה'תש"א פ"א א"ח ה'תש"א פ"א א"ח

על ארץ מצרים.

(האר"י הק' שער הפסוקים)

יעשה פרעה ויפקד פקידים

יש להבין מה עלה בדעתו של יוסף לתת עצות לפרעה שיעשה פקידים - שרים ממונים, על כל העניין של אסיפת התבואה בשבע שנים הטובות, ולחלקם בשנות הרעב, ויש להסביר דהנה ידוע שבכל הדורות שעברו לא יכלו הגויים להשלים עם עובדה זאת שהיה למלכם איזה יועץ יהודי, והיו מחפשים לו עצות ותחבולות להכשילו, ובוודאי גם כאן לא ישרימו בזאת שהם לא הצליחו לפתור חלומות המלך, והגיע יהודי ובחכמה פותח פיו ורוח הקודש מבצבצת מתוך דבריו, ועוד ייעשה למשנה למלך, לכן ציווה יוסף ויעץ שצריך הרבה פקידים, לביצוע תכניתו, ואז כל שר בממשלת פרעה ירצה להיות בין הפקידים כדי שיוכל לקחת הרבה תבואה לעצמו ולבני ביתו, ואז יסכימו כולם עם יוסף הצדיק, שעל ידי פתרונו יזכו הם לפרנסה בשפע בימי הרעב.

אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי

אתה תהיה על ביתי בזכות ועל פיך ישק כל עמי, כמ"ש על הפסוק 'לא יחל דברו' ובכתב זה 'ככל היוצא מפיו יעשה', שאם שומר פיו לא לדבר דברים בטלים, אלא רק לכבודו יתברך שמו, אז ותגזר אומר ויקם לך, וכל אשר יאמר ינתן לו מבית המלך, וזה היה יוסף, ולכן זכה לעל פיך ישק כל עמי, וכמו שאמר וגם פה לא עשיתי מאומה וכו' ויש לפרש פסוק זה, האות פ' בסגול דהיינו 'וגם פה' הכוונה על פיו, לא עשה שום דבר רע, ולכן מגיע לו לצאת מבית הסוהר, כי שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

(עבודת הגרשוני)

ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני א' וכו'

יש להבין את יוסף הצדיק איך שכח ח"ו את בית אביו, ומה הפירוש 'כל עמלי' ויש לפרש עפ"י מה שכתב בספר 'נועם אלימלך' לבנו על הפסוק 'ושכחי עמך וביט אביך ויתאו המלך יפוך' (תהלים מה) שאם תשכח שאתה בן צדיקים ומיוחס, ותעבוד את ה' בכל כוחך ולא תסמוך על זכות אבות, אז יתאו המלך מלכו של עולם, 'יפוך', וכן אמרו ההסבר על מה שאנו אומרים במוסף של ראש השנה 'כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם' כלל גדול הוא שמה שאתה זוכר ה' שוכח כביכול, ומה שאתה שוכח ה' זוכר, כלומר אם האדם זוכר כל הזמן את המצוות ומעשים טובים שעשה, אז ה' שוכח כביכול, כאילו לא עשה, אבל אם האדם שוכח את מה שעשה טוב ומרבה בכל עת עוד מצוות ומעשים טובים, אז ה' זוכר אותם, וכן בעבירות, אם אדם שוכח את העבירות שעשה ואינו עושה תשובה עליהם, אז ה' זוכר אותם ח"ו, ואם אדם זוכר העבירות ועושה תשובה עליהם אז ה' שוכח אותם, כמ"ש 'וחטאתי נגדי תמיד' ואז ה' שוכח כאילו לא עשה את העבירה, וזה שאמר יוסף 'כי נשני את כל עמלי', כל המצוות ומעשים טובים, והניסיונות שעברו עלי, זה שכחתי, ותמיד חשבתי שמעכשיו אני מתחיל לעבוד את ה' מחדש, 'זאת כל בית אבי' לא התחשבתי בייחוס ובזכות אבות שיש לי אלא עמלתי בעצמי, ומה כן צריך לזכור תמיד, את החסדים שעשה ה' איתי, ולכן לבן השני קרא 'אפרים' כי הפרני אלוקים בארץ עניי וזה צריך לזכור תמיד.

(אמרי יוסף)